

5^η διάλεξη

Η αντιγραφή και η ανάγνωση του χειρογράφου

- Σύγχρονη εποχή: μαζική παραγωγή βιβλίων. Δυνατότητα για πολλά ομοιότυπα. Βυζάντιο: κάθε χειρόγραφο είναι μοναδικό με τις δικές του ιδιομορφίες. Δεν μπορεί να υπάρχουν ολόδια χειρόγραφα. Χειρόγραφο: βγαλμένο από τα χέρια ενός ανθρώπου, που φανερώνει τους σωματικούς, ψυχολογικούς και μορφωτικούς περιορισμούς του ανθρώπου.
- Βυζαντινές μικρογραφίες: σε κάποιες περιπτώσεις αναπαριστούν τον αντιγραφέα. Καθισμένος σε τρίποδο, πόδια σηκωμένα και στηριγμένα σε σκαμνί. Στο δεξί χέρι κρατά τη γραφίδα και με το αριστερό συγκρατεί μια πινακίδα, πάνω στην οποία τοποθετείται το τεύχος ή το φύλλο του κώδικα. Δίπλα εικονίζεται ένα έπιπλο με τα όργανα γραφής και πάνω ή από την άλλη πλευρά είναι ένα αναλόγιο που υποστηρίζει το βιβλίο από το οποίο γίνεται η αντιγραφή. Ευαγγελιστές: βιβλίο μπροστά τους και γραφίδα στο χέρι.
- Άγνωστη η άνεση στους αντιγραφείς, έγραφαν στηρίζοντας τις πινακίδες πάνω στα γόνατά τους. Σωματική προσπάθεια και ψυχολογική διεργασία. Τέσσερα στάδια στη διαδικασία της γραφής: 1. Αποκρυπτογράφηση προτύπου, 2. Διατήρηση στη μνήμη λέξεων που διαβάστηκαν, 3. Εσωτερική υπαγόρευση, 4. Πράξη γραφής. Επιπρόσθετη η δυσκολία στη μετάβαση από τον πάπυρο στην περγαμηνή και από τη μεγαλογράμματη στη μικρογράμματη: κείμενα γραμμένα χωρίς πνεύματα και τόνους και σε συνεχή γραφή.
- Μεγάλη η πιθανότητα λάθους σε κάθε ένα από τα παραπάνω στάδια: ανεπάρκεια φωτός, ακαταλληλότητα χώρου, κατάσταση διατήρησης και γραφή αντιβόλου. Ψυχοσωματικές αδυναμίες αντιγραφέα: γερασμένος, αργός, αδύνατη όραση και μνήμη, ή ταχύς και επιπόλαιος, νέος και απρόσεκτος. Δύσκολη η αντιγραφή το βράδυ: φως καντηλιών και σωματική-νοητική κούραση.
- Μεγάλα μοναστικά κέντρα Βυζαντίου: επικεφαλής ο πρωτοκαλλιγράφος, όλοι οι καλλιγράφοι είχαν τα όργανα και τα καθίσματά τους για να γράφουν. Όφειλαν να μην λερώνουν το αντίβολο και το νέο χειρόγραφο και να προσέχουν γραφή και στίξη.
- Στοιχεία κριτικής του κειμένου: δεν έφτασαν στις μέρες μας τα αυτόγραφα των κλασικών συγγραφέων, τα προσεγγίζουμε μέσω των χειρογράφων. Κριτική κειμένου: στόχος η ανασυγκρότηση του αυτογράφου ή αρχετύπου, που είναι το πιο κοντινό στο αρχικό κείμενο.